

© *Тетяна МЕЛЕЩЕНКО, Тетяна СТОЯН, Валерій ЦИБУХ (Київ)*

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН»

Сучасні міжнародні відносин переживають процес трансформації. Відтак, важливо аналізувати та розуміти, які саме виклики постають на світовому, регіональному та державному рівнях, здійснювати пошук стратегій вирішення наявних проблем і визначити роль і місце України в цьому процесі. Для цього варто визначити суть нових загроз і викликів, розробити дієві інструменти нейтралізації їх та розуміти тенденції розвитку міжнародних відносин. Саме з цією метою 17 грудня 2020 р. науковці та практики-міжнародники зібралися онлайн в аудиторії конференції, присвяченої обговоренню сучасних тенденцій міжнародних відносин. Організатором конференції виступив історичний факультет НПУ імені М.П. Драгоманова за широкого сприяння керівництва університету на чолі з ректором академіком Віктором Андрущенком. Унікальність конференції полягає в тому, що, окрім широкого географічного охоплення, потужним було представництво дипломатів, науковців, викладачів і студентів.

Зі словами привітання до її учасників звернулися представники університету та відомі дипломати, керівники громадських організацій. Гратулюючи учасників науково-практичного форуму від імені ректора НПУ імені М.П. Драгоманова, керівник відділу міжнародних проектів професор Григорій Хоменко підкреслив важливість обговорення проблематики сучасних міжнародних відносин у широкому науковому та фаховому колі.

Надзвичайний і Повноважний Посол України, професор кафедри міжнародних та регіональних студій Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, заступник голови МГО «Рада з екологічної безпеки» Валерій Цибух висловив думку, що тенденції міжнародних відносин на сучасному етапі розвиваються дуже стрімко і проведення такої конференції дасть можливість зорієнтуватися, провести відповідні паралелі, щоб у цей складний час ми бачили, що все можна перемогти і щоб ми думали про майбутню безпеку нашу і нашої країни. Він підкреслив, що університет робить наголос на підготовці молодих кадрів, які могли б допомогти розвивати міжнародні відносини. Важливо, що нині потужні відомі дипломати діляться досвідом, як розвивати міжнародну політику. Це правильний шлях, адже міжнародну політику треба розвивати і це важливо для громадськості, яка є суб'єктом розвитку міжнародних відносин. Поряд із цим Валерій Іванович окреслив низку екологічних проблем, які є життєво важливими для України, наприклад, такі як екологічна катастрофа на сході, затоплені шахти Донбасу, війна і російська окупація, проблема дефіциту та стану водних ресурсів та ін. Усі вони потребують вирішення і, зокрема, у міжнародному контексті.

Президент Української асоціації зовнішньої політики, Надзвичайний і Повноважний посол України Володимир Хандогій поділився з учасниками дискусії думкою, що вперше за кілька останніх років він присутній на конференції, яка об'єднує науковців і професіоналів, бо, як правило, кожен «вариться у власному борщі»: окремо збирається експертне середовище для обговорення питань і окремо науковці обговорюють міжнародну проблематику зі свого погляду. А така конференція – це приклад синергії зусиль експертів, практиків, науковців і студентства. Така синергія має посилити фахову підготовку представників дипломатичної служби. Пріоритети української зовнішньої політики ми можемо просувати, враховуючи попередні досягнення української дипломатичної служби. Лише разом у співпраці ми здатні готувати якісного фахівця-міжнародника.

Заступник голови громадської організації «Українська Рада Миру» кандидат політичних наук Володимир Новохацький передав учасникам конференції вітання від першого Президента України Леоніда Кравчука, за президентства якого власне і створювалися перші незалежні політичні інститути, зокрема й Міністерство закордонних справ. Він зазначив, що ми знову говоримо про фаховість людей, які нині представляють Україну на різних аренах, і часто вона залишає бажати кращого. Доповідач порушив питання про важливість співпраці громадських організацій із державними інститутами, зокрема зовнішньополітичними. На

його думку, така співпраця дає добрі результати. Відтак, не варто нехтувати громадським організаціями, адже вони є корисними для держави, зокрема для формування її зовнішньополітичного іміджу. Лише громадянське суспільство добре сприяє розбудові демократичної України, воно є вирішальним у цьому процесі, і тут надія на молодь. Практика свідчить, що поєднання молодості та досвіду дають найкращий результат.

У своєму зверненні декан історичного факультету професорка Тетяна Мелешенко наголосила, що сьогодні, порушуючи питання сучасних міжнародних відносин, ми робимо важливу суспільну справу. Наша спрямованість охоплює такі важливі складові, як освіту, науку та студентство. Це ті люди, які завтра будуть творити міжнародну політику, і ми розуміємо, що маємо підготувати професіоналів. Якщо ж цього не зробити, то дилетанти займуть місця в різних структурах та будуть представляти інтереси нашої держави. У кращому випадку вони нічого не зроблять, а в гіршому – можуть бути погані наслідки.

На пленарному засіданні конференції з доповідями виступили відомі українські дипломати. Темою виступу Надзвичайного та Повноважного Посла України, доцента кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв кандидата політичних наук Романа Безсмертного стали причини формування нинішньої моделі міжнародних відносин. У виступі він поділився історією із власного дипломатичного досвіду, звернув увагу на історичну підготовку фахівців. За словами Р. Безсмертного, перебуваючи із середини в мінському переговорному процесі та аналізуючи його перебіг, у нього склалося враження, що цей переговорний процес аналогічний тому, що був на Брест-Литовській мирній конференції 1918 р. Тема, поведінка та риторика країн-учасників дуже подібні. Не знаючи історії, іти в дипломати – це колосальне випробовування. Коли ти обізнаний з історичними аспектами, ти легко ловиш риторику і прогнозуєш поведінку твого ворога і твого партнера в перемовинах. Тому розуміння історії, особливо прикладне в перенесенні в часі, є запорукою успішної діяльності дипломата. Заглиблюючись в історію, ми шукаємо причини проблем у міжнародних відносинах і бачимо, що причинами сучасних міжнародних проблем є те, що світ входить у новий технологічний устрій, незрозумілий для людей, також причиною є система нових комунікацій. І ще однією причиною є міграційна криза – чергове велике переселення народів, що відбувається за схемами попередніх переселень і змінює обличчя цілих континентів. За прогнозами через 40 років у Європі не буде білих людей, зазначив доповідач. Тому реакція країн виявляється по-різному, наприклад, Кремль проявляє агресивність, Лондон ізолюється, а Україна не може знайти собі місця, бо високопосадовці не вчили ні історії, ані права та не можуть відповідати на виклики, що постають, не здатні будувати дієву інституційну модель зовнішньої політики.

Надзвичайний і Повноважний Посол України Іван Довганич виступив із доповіддю «Між глобалізацією і регіоналізацією: до проблематики прогнозування міжнародних тенденцій». На його думку, прогнозування міжнародних тенденцій – це проблема, яка хвилювала держави в різні часи, а нині є особливо актуальною. Питання політичного прогнозування опрацьовують різні фахівці, які на підставі моніторингу намагаються проаналізувати ситуацію, спрогнозувати її, визначити подальші тенденції розвитку, виявити кризові моменти, щоб підготувати до них державу. Таким чином ми сприяємо захисту національних інтересів. Іван Іванович окреслив низку проблем, пов'язаних із цим питанням, і розкрив сутність труднощів прогнозування розвитку міжнародних відносин. Він поділився з учасниками конференції цікавими спостереженнями. На його думку, одним з індикаторів прогнозування розвитку міжнародних тенденцій є шкільні підручники. Ідеться про те, як у них викладено теоретичний матеріал, якими міфами вони наповнені, які настрої людей вони висвітлюють і формують. Питання історичної освіти є питанням стратегічної ваги, як її будуть викладати, такими й будуть міжнародні відносини. У підготовці фахівців з міжнародних відносин історичній складовій має бути відведене важливе місце, адже знання історії, зокрема й історії міжнародних відносин, є запорукою успішної роботи дипломата.

Із темою «Роль інтелектуальної інфраструктури університету в міжнародному співробітництві» перед учасниками конференції виступив Надзвичайний і Повноважний Посол України, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України декан факультету соціально-економічної світи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова Володимир Євтух. На його думку, роль університетів є важливою, так як саме вони готують фахівців вищої кваліфікації. Вони є трансфертами цінностей. Ця інфраструктура має такі компоненти: знання, професійні вправності і вміння, які треба реалізовувати на практиці. Вона формує довілля, що охоплює студентів і викладачів, що є

носіями соціального і культурного капіталу. Ці носії входять у міжнародну діяльність та взаємодію, є учасниками академічної мобільності. Ці можливості й потрібно використовувати як майданчик для презентації України у світі, її інтеграції у світовий простір.

Надзвичайний і Повноважний Посол України, Посол з особливих доручень відділу (Секретаріату) Національної комісії України у справах ЮНЕСКО Департаменту міжнародних організацій кандидат історичних наук Борис Захарчук ознайомив учасників конференції з історією членства України в ЮНЕСКО, розкрив історичні етапи та особливості співпраці України з цієї міжнародною організацією при ООН, особливості розвитку. Він підкреслив, що нині питання гуманітарної безпеки має важливе значення, адже світ переживає складні інтеграційні процеси, які легше мають сприйматися за допомогою освітнього та культурного компоненту.

Виступ Надзвичайного і Повноважного Посла України доктора політичних наук, професора, проректора університету «КРОК» Дмитра Ткача порушив актуальне питання сучасних українсько-угорських відносин. У доповіді на тему «Угорщина: як зробити з друга ворога» він розкрив історію становлення двосторонніх відносин України та Угорщини. На його думку, багато проблем у стосунках виникають через непрофесійний підхід, а каменем спотикання є забезпечення прав національних меншин угорців у Закарпатті. Д. Ткач переконаний, що це питання треба врегулювати, аби Україна розчистила собі шлях до вступу в НАТО, який зараз блокує Угорщина. Потрібно дотримуватися двосторонніх договорів про дружбу та співробітництво й виходити на новий рівень відносин.

Ректор Київського університету туризму, економіки та права доктор педагогічних наук, професор Володимир Федорченко запропонував аудиторії конференції доповідь на тему: «Туризм – дієвий інструмент народної дипломатії». За словами доповідача, цей «інструмент» має давню історію. Людство, як тільки стало цивілізованим, зібралось в подорож і мандрує до цього часу. Масштабність надзвичайно широка, біля 50% населення земної кулі подорожує. Але пандемія внесла свої корективи – 90% мандрів зупинилися. Є прогноз, що, як тільки пандемія закінчиться, сферу туризму чекає гігантський вибух. Мандрівники виконують функцію народних дипломатів, адже туризм є дуже активним майданчиком для обміну між країнами. Такий обмін має кулуарний політичний, економічний, культурний та інші характери. Це обмін досвідом, інформацією. Україна має необмежені можливості щодо розвитку туризму, має добре законодавство, державні програми, але вони погано реалізуються через відсутність політичної волі. Цей інструмент потрібно ширше використовувати для формування іміджу нашої держави на міжнародній арені.

З доповіддю на тему «Зовнішня політика США за президентства Джо Байдена та перспективи україно-американських відносин» перед учасниками конференції виступив радник I-го класу доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка Олександр Потехін. Олександр Володимирович, який професійно вивчає американістику вже півстоліття, висловив думку, що термін «геополітика» можна вживати лише стосовно США, бо це єдина держава світу, яка може насправді здійснювати позитивний контроль над простором, тобто геополітику. Проаналізувавши особистість Джо Байдена порівняно з Бараком Обамою, доповідач підкреслив, що тому буде складно працювати зі спадщиною Дональда Трампа, протистояти прогресивному правому радикалізму та популізму в США. Трамп руйнував засади американської державності, а Байдену належить відновлювати систему безпеки та присутність у зовнішній політиці. Перевагою Дж. Байдена є його досвід і грамотність як політика, він дуже добре розуміє систему міжнародних відносин та позиції Америки у світі, які похитнулися за президентства Д. Трампа. Джо Байден також є фігурою, від якої буде залежати і статус нашої держави, він дуже добре знає політику України, її проблеми та має бачення співпраці. Для нас важливе питання, чи допоможуть нам США за Байдена? Відповідь полягає в тому, що допоможуть настільки, наскільки ми самі захочемо і професійно це зробимо.

Підсумки пленарного засідання конференції підбила у своєму виступі докторка історичних наук, професорка завідувачка кафедри міжнародних та регіональних студій НПУ імені М.П. Драгоманова Тетяна Стоян. Вона зазначила, що спікери окреслили низку актуальних проблем політичного, освітнього, наукового, культурного, військового,

економічного, екологічного, туристичного напрямку сучасних міжнародних відносин, розкрили причини їх виникнення та спрогнозували можливі шляхи вирішення. Відтак, усі окремі теми стали частинками, що склали цілісний пазл сучасних тенденцій міжнародних відносин. Конференція такого рівня та основні доповіді характеризують сучасні міжнародні відносини, їхні особливості та складові. Очевидним стало, що освіта та університет – це також складові, що перебувають у руслі сучасних тенденцій міжнародних відносин. Наразі суспільство чекає від нас, від університету, аби ми могли готувати фахівців, які будуть розвивати міжнародну співпрацю. Тут слід зауважити, що посилення вимагає суб'єктивний чинник підготовки фахівця з міжнародних відносин, слід формувати та розвивати якості, необхідні для дипломатичного працівника.

Робота конференції була продовжена в секціях, де професійні науковці аналізували та обговорювали теоретико-методологічні засади сучасних міжнародних відносин. Активними учасниками секційних дискусій були викладачі, науковці, аспіранти і студенти історичного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова, Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка та Національного університету біоресурсів і природокористування України. До роботи секційних засідань конференції долучилися доповідачі із Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Запорізького національного університету, Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Обговорення та дискусії, що відбувалися під час секційних засідань конференції, дали її учасникам колосальний матеріал для розвитку своїх фахових компетентностей.

На секційних засіданнях, які модерували доктор історичних наук, професор кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін НПУ імені М.П. Драгоманова Віктор Шарпаций та кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних та регіональних студій НПУ імені М.П. Драгоманова Ірина Дзюбленко, було запропоновано до розгляду цілий спектр актуальних проблем. Важливо, що власні наукові напрацювання з проблематики сучасних тенденцій міжнародних відносин, власне бачення їх розвитку репрезентували аудиторії також студенти. Така синергія стала запорукою успішності та результативності конференції.